

- CUPPEN, H., 1976. Floristische en faunistische inventarisatie van het Loobeekdal (gem. Venray). Natuurhistorisch Maandblad 65 (6): blz. 93-105.
- CUPPEN, H., 1977. Een hydrobiologisch onderzoek naar de macrofauna en de hogere waterplanten van een aantal wateren in Noord-Limburg. Katholieke Universiteit Nijmegen, Laboratorium voor Aquatische Oecologie.
- CUPPEN, J., 1977. Enige gegevens over de flora en fauna in het ruilverkavelingsgebied Melderslo.
- CUPPEN, J., 1979. *Ranunculus hederaceus* L. in Noord-Limburg. Gorteria 9, blz. 228-232.
- GENT, R. VAN, W. DANIËLS & TH. POULISSEN, 1977. Milieuinventarisatie Kaldenbroek (1977), Meander en Ortoolaan, Grubbenvorst - Lottum. Werkgroep Kaldenbroek.
- INGEN, E. VAN, 1973. Het Loobeekdal tussen Merselo en Weverslo. Rrecreatieschap Peel en Maas.
- MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1973. Plantenlijst van het Loobeekdal.
- MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1973. De plantengemeenschappen van het Loobeekdal. Deel 1: Het beekdal Merselo-Weverslo.
- MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1974. De plantengemeenschappen van het Lollebeekdal.
- MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1975. Bezwaarschrift tegen het verlenen van vergunning aan burgemeester en wethouders van de gemeente Grubbenvorst voor het opheffen van de derde zijtak van de Broekloop in Grubbenvorst (Kaldenbroek). Werkgroep Milieu Horst.
- MUNCKHOF, P. VAN DEN, 1979. De gevolgen van ruilverkaveling Overloon-Merselo voor de flora en fauna van het Zwartwater en het dal van de Loobeek (In voorbereiding).
- OBERDORFER, E., 1970. Pflanzensociologische Exkursionsflora für Süddeutschland und die angrenzenden Gebiete. Derde druk.
- OOSTSTROOM, S.J., 1975. Flora van Nederland, Achttiende druk, Groningen.
- SEGAL, S., 1967. Some notes on the ecology of *Ranunculus hederaceus* L. Vegetatio 15, blz. 1-26.
- VERSTRAELEN, A., 1973. Bijna vergeten... Het dal van de Molen- of Loobeek bij Venray. Limburgs Landschap 1, blz. 18-19.
- WEEDA, E., 1975. Over het optreden van *Ranunculus hederaceus* L., o.a. in Twente. Gorteria 7, blz. 106-113.
- WERSCHKULL, J. & C. SCHEPERS, 1977. Inventarisatierapport betreffende de wettelijke ruilverkaveling "Melderslo". Landinrichting Limburg.
- WESTHOFF, V., P. BAKKER, C. VAN LEEUWEN, E. VAN DER VOO & I. ZONNEVELD, 1973. Wilde planten. Flora en vegetatie in onze

natuurgebieden. Deel 3: De hogere gronden. Vereniging tot Behoud van Natuurmonumenten in Nederland.

WESTHOFF, V. & A.J. DEN HELD, 1975. Plantengemeenschappen in Nederland. Tweede oplage.

Koninklijke Nederlandse Natuurhistorische Vereniging en Rijksinstituut voor Natuurbeheer.

Summary

In the north-western part of the province Limburg Ivy-leaved watercress (*Ranunculus hederaceus*) was found in some brooklets and old river meanders. In this paper (see also part 1 and 2) all findingplaces are described and a survey is given of all dangers that threaten these places; possibilities are mentioned to preserve these places as a habitat of *R. hederaceus*.

Chapter 1 briefly describes the species. In chapter 2 the findingplaces are mentioned and the specific habitat-needs of *R. hederaceus* are discussed. This chapter also makes clear that *R. hederaceus* is seriously threatened in this part of the country. In chapter 3 it is suggested that the planned two nature reserves in this area should be reviewed to incorporate some of the important findingplaces of *R. hederaceus*.

BOEKBESPREKING

Grassen en schijngrassen.

M. Skytte Christiansen, illustraties Verner Hancke.

Voor Nederland en België vertaald en bewerkt door G. den Hoed. 160 pag. Moussault's Uitgeverij BV, Baarn. f 32,50.

In deze tiende 'botanische' uitgave in de serie Moussault's Natuurgidsen zijn 147 grassen, biesen, zeggen en russen in kleur afgebeeld en aan de hand van schetsen nader toegelicht. In de tekst, die (zoals gebruikelijk in deze serie) na de afbeeldingen volgt, wordt soms nog verwezen naar niet afgebeelde soorten. Het totaal komt mij echter voor als een vrij willekeurige keuze hoewel de bewerker schrijft dat alleen de bij ons erg zeldzame soorten niet vermeld worden.

Na een inleiding over meer en minder ter zake doende onderwerpen en de kleurenafbeeldingen volgen de beschrijvingen, vaak vergezeld van gedetailleerde tekeningetjes. Een register van (m.i. niet altijd juiste) latijnse en nederlandse namen beëindigt het geheel.

Het doel van dit boekje is "al diegenen wegwijs te maken, die ook de onaanzienlijke planten enige aandacht willen schenken". De

bewerker overschat de waarde van deze uitgave echter als hij schrijft: "Mogelijk zullen zelfs vakmensen het nodige kunnen opsteken....".

Daar zijn andere (en ook goedkopere) uitgaven voor beschikbaar.

'Grassen en schijngrassen in kleur' biedt geen nieuwe informatie, bevat geen tabellen en is oppervlakkig van tekst. Het is een aardig boekje voor hen die het niet zo nauw nemen met "determineren" en tevreden zijn met de "het-lijkt-wel-op-die-of-die-soort-gedachte".

De moeilijke (en dat is niet hetzelfde als zeldzame) soorten ontbreken trouwens. Overigens vraag ik mij af waarom ook bij dit deeltje van de Moussault's natuurgidsen de kleurenafbeeldingen zo flets zijn. De beter geslaagde afbeeldingen op de omslag zijn duidelijker dan die van de inhoud.

D. Th. de Graaf

De bonte berm.

Dr. P. Zonderwijk.

Zomer & Keuning Boeken BV, EDE, 1979

160 pag., f 34,90, paperback f 29,90.

"De rijke flora en fauna langs onze wegen" is de ondertitel van dit schitterend door de auteur zelf geïllustreerde boek. Meer dan 250 kleurenfoto's laten zien hoe bont een berm kan zijn en op sommige plaatsen (al) is. Immers, het beheer van de ruim 30.000 ha. wegbermen in Nederland is de laatste jaren nogal veranderd. Meer en meer wordt ingezien dat er voor monotone biljartlakenvegetaties een alternatief is. In de inleiding geeft de auteur aan door welke cultuurtechnische ingrepen bonte bermen geschapen kunnen worden, uitgaande van de plaatselijke mogelijkheden. Ruim 200 plant- en diersoorten (voornamelijk insecten) worden afzonderlijk én in hun onderlinge samenhang behandeld. Een duidelijk en volledig register besluit het boek.

Zonderwijk noemt zijn boek een "kijkboek met korte begeleidende tekst over biologische bijzonderheden"; ik ben ervan overtuigd dat het veel meer is. Het boek roept verwondering op over de rijkdom die wegbermen kunnen bieden, over de mogelijkheden van 30.000 ha. "natuurgebied".

Met dit boek geeft de auteur ook praktische aanwijzingen voor iedereen die met wegbermbeheer te maken heeft.

Dr. P. Zonderwijk is een bijzonder man (na een eredoctoraat in 1976, werd hij in '78 benoemd tot hoogleraar in de onkruidkunde) en heeft een bijzonder boek gemaakt. Zelf noemt hij op pag. 7 Jac. P. Thijsse, die ooit een Verkadealbum schreef over *De bonte wei*, onvergetelijk en ongeëvenaard. Ik durf *de bonte berm* bij u aan te bevelen als het beste en boeiendste "natuurboek" dat in 1979 is uitgekomen. Dr. P. Zonderwijk evenaart op vele punten Dr. Jac. P. Thijsse!.

D. Th. de Graaf

Verkade-album FRIESLAND

van Jac. P. Thijsse

Zomer en Keuning Boeken B.V. te Ede

in samenwerking met de Provinciale Vereniging voor Natuurbescherming IT FRYSCHE GEA.

Gebonden f 24,90.

Verkade Albums heb ik altijd beschouwd als een van de meest geslaagde pogingen die in het verleden zijn ondernomen, om de gewone man (en vrouw en kind) in de natuur te interesseren. Slechts ten koste van een luttel bedrag voor het aldus zelf, en chronische constipatie wegens het eten van te veel ontbijtkoek om aan voldoende plaatjes te komen (de dubbele kon je ruilen, zelfs met Verkade) kwam je in bezit van iets zeer waardevols. Honderdduizenden landgenoten spaarden en plakten. De ouderen onder U kennen nog wat dat flesje Gluton met het altijd roestige deksel en het merkwaardig stugge kwastje. Natuuredukatie van de bovenste plank in een tijd zonder natuurprogramma's op de buis, een tijd waarin het woord natuuredukatie wellicht nog niet bestond.

Eind jaren '60: een toenemen van onbehagen over wat er met onze natuur gebeurt. Een toenemen ook van nostalgische gevoelens. Verkade albums krijgen geldswaarde. Je koopt "VET-PLANTEN" of "MIJN AQUARIUM" niet meer voor f 3,50 in het tweedehands boekenzaakje, laat staan de zeldzamere. Wat voor een ieder was bedoeld, begint schaars en duur te worden. Dan: een heruitgave van een aantal albums. Precies op het juiste moment. Met plaatjes die je zelf moet uitknippen en inplakken. Opnieuw de lucht van Gluton, al is het dekseltje van plastic.... Sommige zaken lijken in de nieuwe uitgaven wel verwisseld: het papier is maagdelijk wit, maar wat in de oorspronkelijke plaatjes blauw was, is nu soms bruin.

Thans een heruitgave van "Friesland", oorspronkelijk verschenen in 1919 (volgens de verantwoording) of in 1918 (titelblad). Het album werd voorzien van een inleiding in het Nederlands en een wat kortere in het Fries, door Ir. J. Vlieger, voorzitter van "It Fryske Gea".

Dan slaan we een paar keer om en... ach arme! Geen Gluton meer nodig. De plaatjes zijn "op veler verzoek integraal meegedrukt". Is onze generatie dan zo gemakzuchtig? Ik vind dit een regelrechte miskleun.

De tekst bekritisieren gaat mij te ver. Over de doden - en zeker over Thijsse - niets dan goeds. Of het moest de vraag zijn, waarom Thijsse, als geboren Limburger, geen album "Limburg" heeft geschreven. Nu moeten we het doen met "Onze groote Rivieren" en "Waar wij wonen".

Jammer van de plaatjes, jammer ook van de prijsverhoging, maar toch: zeer warm aanbevolen. Hopelijk worden er nog veel meer albums opnieuw uitgegeven. Voor diegene, die ze nog niet allemaal bij name kent, voeg ik een overzicht hierbij.

A.M.

1906	LENTE*	Thijsse
1907	ZOMER*	"
1908	HERFST*	"
1909	WINTER*	"
1910	BONTE WEI*	"
1911	BLONDE DUINEN*	"
1912	BOSCH EN HEIDE	"
1913	HET NAARDERMEER	"
1914	LANGS DE ZUIDERZEE	"
1915	DE VECHT	"
1916	DE IJSEL	"
1918	FRIESLAND*	"
1925	MIJN AQUARIUM	Portieltje
1926	DE BLOEMEN IN ONZE TUIN TEXEL*	Thijsse
	KAMERPLANTEN	
1929	PADDENSTOELEN	Thijsse
1930	ZEEWATERAQUARIUM EN TERRARIUM	Portieltje/ Portieltje-Scholten
1931	CACTUSSEN	Van Laren
1932	VETPLANTEN	Van Laren
1934	DE BLOEMEN EN HAAR VRIENDEN	Thijsse
1935	HANS DE TORENKRAAI	Kuyلمان
1936	DE BOERDERIJ	"
1937	WAAR WIJ WONEN	Thijsse
1938	ONZE GROOTE RIVIEREN	Thijsse
1939	DIERENLEVEN IN ARTIS	Portieltje
1940	APEN EN HOEFDIEREN IN ARTIS	Portieltje/ Portieltje-Scholten
1965	VOGELZANG	Thijsse (posthuum)

vóór 1906 verschenen enige albums (wie weet hoeveel precies?)
met diverse onderwerpen per album.

* heruitgegeven

De Vreugde van het Landleven van Edith Holden.

Gebonden met stofomslag f 43,50

Impressies in tekst en aquarellen van de flora en fauna op het
Britse platteland gedurende de wisseling der jaargetijden.

Bij het lezen van dit dagboek en de van beroemde Engelse poëten
afkomstige gedichten, die de op schrift gestelde dagelijkse bele-
venissen van de schrijfster in de natuur afwisselen, zal het velen
verbazen dat dit unieke manuscript ruim 70 jaren onontdekt
bleef.

En dat wij dit met recht een uniek boek mogen noemen, moge
blijken uit de internationale bekendheid dat het zo kort na zijn
verschijnen heeft gekregen en al geruime tijd prijkt boven aan de
bestsellers-lijsten van Publisher's Weekly en New York Times.

Edith Holden's persoonlijke gedachten en observaties van de
natuur rondom haar wisselde zij af met prachtige aquarellen van
de Britse flora en fauna en haar geliefdste gedichten. Iedere na-
tuurlijke hebber zal genieten van haar enthousiasme over de wisse-
ling der seizoenen, de bloeiende en afstervende natuur.

Dit boek, dat oorspronkelijk met de ganzeveer geschreven werd,
is na de knappe vertaling en bewerking in het Nederlands door
Drs. M.J. Daan-Stiemens en Koos Schuur, gekalligrafeerd met de
ganzepen naar het origineel door Cora Storbeck-Huytker.
Woorden van waardering en dank aan hen zijn zeker op zijn
plaats. Maar ook de uitgevers Zomer & Keuning te Ede verdie-
nen een pluim, niet alleen voor de uitstekende weergave van
tekst en aquarellen, doch ook door het gebruik van het "vergeel-
de" perkamentachtige papier dat zo goed past bij dit 70-jaar oude
manuscript. Mede hierdoor zal de lezer zich gemakkelijk kunnen
verplaatsen in de tijd dat Edith Holden haar speurtochten in de
toen nog vrijwel ongerepte natuur deed en met haar pennevruch-
ten die tijd voor ons lezers heeft doen herleven.

Dat dit uitzonderlijke boek zijn weg in Nederland zal vinden
wordt niet betwijfeld; het ligt zelfs meer voor de hand dat het
evenals in het buitenland ook hier een bestseller gaat worden. Het
verdient het in ieder geval!

H.Th.